EXPOZÍCIA ANTON BERNOLÁK

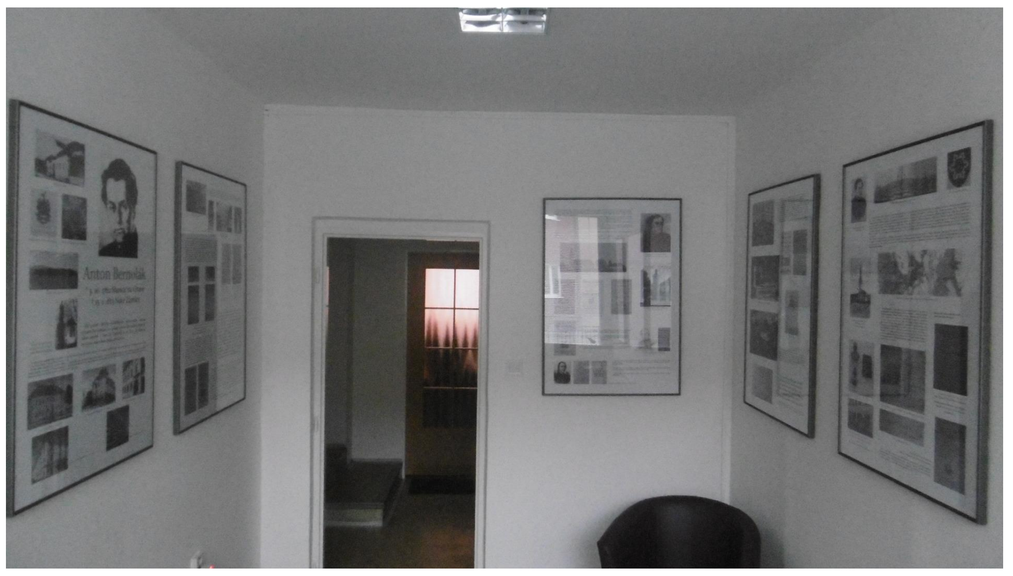

Expozícia, ktorú pripravila Knižnica A. Bernoláka v Nových Zámkoch je umiestnená vo vestibule knižnice. Pozostáva zo siedmich veľkoformátových obrazov uložených v hliníkových rámoch o rozmere 70 x 100 cm. Prezentuje život a dielo Antona Bernoláka od jeho narodenia až po jeho smrť. Texty vhodne dopĺňajú súvisiace obrázky a fotografie.

Prvé dva obrazy približujú jeho pôvod, štúdiá a začiatky jeho národnobuditeľskej, jazykovednej a publikačnej činnosti.

Tretí a štvrtý obraz mapujú vytvorené diela a pôsobenie v Bernolákove (v tedajšom Čeklísi), Trnave a posledné tri v Nových Zámkoch. Tu pôsobil najdlhšie a je tu i pochovaný. Mesto Nové Zámky a jeho občania si každoročne pripomínajú pamiatku Antona Bernoláka, tejto významnej národnej osobnosti pri príležitosti jeho osobných výročí. V meste sa nachádza niekoľko pamiatok na jeho počesť. Naša knižnica ako i organizačná zložka Katolíckej spojenej školy - Cirkevná základná škola A. Bernoláka nesú jeho meno.

Rodný dom v Slanici

Erb zemianskej rodiny Brnulákovcov

Ozdobný monogram Antona Bernoláka

Slanický ostrov umenia

Pomník Antona Bernoláka
na Slanickom ostrove umenia
autor: Mikuláš Machala, 1939

Anton Bernolák

* 3. 10. 1762 Slanica na Orave
† 15. 1. 1813 Nové Zámky

Na počesť prvého kodifikátora spisovného jazyka, významného vzdelanca a kňaza Antona Bernoláka, ktorý 16 rokov pôsobil v Nových Zámkoch a je tu i pochovaný, knižnica v roku 2000 prijala jeho meno.

Pochádzal zo zemianskej rodiny Brnulákovcov či Brnolákovcov zo Slanice, ktorí sa živili roľníctvom, plátenníctvom a farbiarstvom. Otec Juraj, matka Anna rodená Timčáková, brat Matej (* 1768 - † 1819), sestry: Mária (* 1757 - † ?), Júlia (* 1765 - † ?).

Základné triedy ľudovej školy vychodil v Skalici a v Námestove (1769-1774), nižšie triedy gymnázia možno v Ostrihome, Trnave alebo v Jágri (1774-1778), vyššie triedy gymnázia zamerané na štúdium poetiky a rétoriky na Hlavnom gymnáziu v Bratislave. Zároveň bol chovancom seminára Emericianum, kde vychovávali klerikov (1778-1780), na Kráľovskej akadémii v Trnave vyštudoval filozofiu a súčasne bol chovancom seminára Stephaneum (1780-1782).

Budova ľudovej školy v Námestove

Budova Hlavného gymnázia v Bratislave

Budova Emericianum v Bratislave

Budova Kráľovskej akadémie v Trnave

Budova Stephaneum v Trnave

Budova Univerzity vo Viedni

Na Teologickej fakulte Univerzity vo Viedni ukončil prvú časť štúdia katolíckej teológie a popritom bol chovancom seminára Pazmáneum (1782-1784). Na Generálnom seminári v Bratislave ukončil druhú časť štúdia teológie (1784-1787). Dosiahol akademickú hodnosť bakalára teológie (theologiae baccala – reus, 1787). V Kaplnke seminára sv. Štefana v Trnave bol vysvätený za subdiakona (10. 8. 1787), za diakona (15. 8. 1787), za kňaza (17. 8. 1787).

Budova Pazmáneum vo Viedni

Hradné nádvorie v Bratislave, kde sídlil Generálny seminár

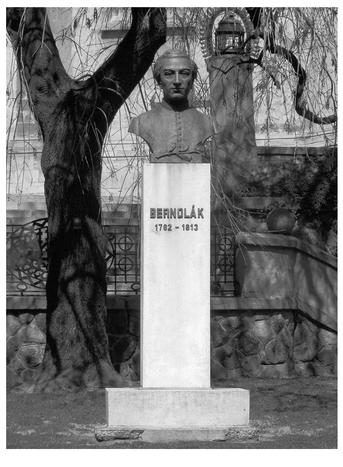

Pomník Antona Bernoláka v Bratislave
autor: Jozef Pospíšil, 1943

Pobyt vo Viedni mal veľký vplyv na Bernolákovo osvietenské myslenie a uvedomenie si národného povedomia. Už počas štúdií započal aktívnu národnobuditeľskú, jazykovednú a publikačnú činnosť. Stal sa aktívnym usmerňovateľom rozvíjajúceho sa národnoobrodeneckého procesu, duchovných a kultúrnych potrieb, a aktívne sa snažil o rozvíjanie a pestovanie slovenského jazyka. V Seminári sv. Štefana v Trnave na počesť výročia zakladateľa uhorského štátu a patróna seminára 20. 8. 1782 predniesol panegyrickú (oslavnú) reč *Divus Rex Stephanus Magnus Hungarorum Apostolus... – Jasný Kráľ Štefan, veľký apoštol uhorský... (1782)*. Popri štúdiu na Generálnom seminári v Bratislave pracoval na rukopise odpisu výberovej bibliografie *Nova Bibliotheca Theologica Selecta... – Nová výberová bohoslovecká knižnica, bibliografia teologickej a inej literatúry, rozsiahla učebná pomôcka pre bohoslovcov (1785)*. Tiež pracoval na rukopise o poľnohospodárstve *De Oeconomia Rurali. Perceptiones de agrorum cultu – Náuka o poľnohospodárstve – rukopis prednášok svetského profesora Matúša Pankla* (1787).

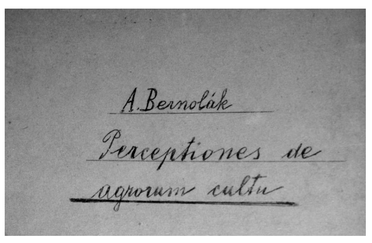

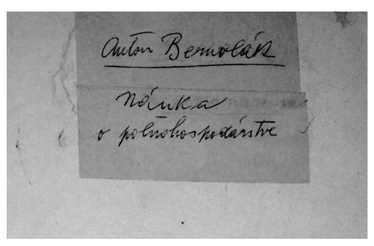

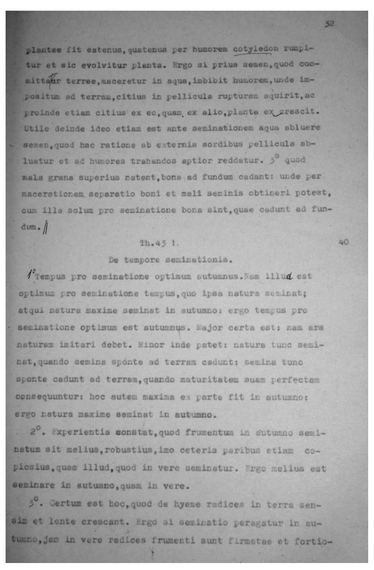

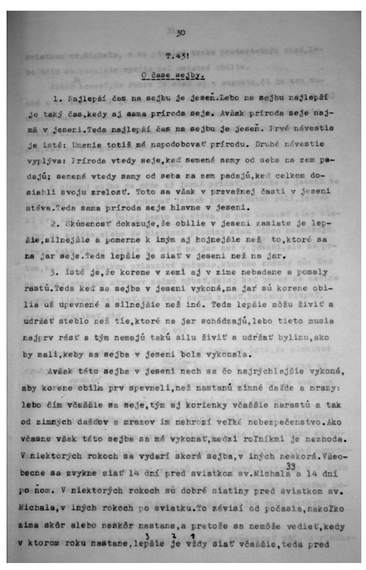

Ukážky obsahu rukopisu vydaného tlačou
De Oeconomia Rurali. Perceptiones de agrorum cultu
Náuka o poľnohospodárstve.
Bratislava : Tlačiareň Jána Michala Landerera, 1787. 195 s.

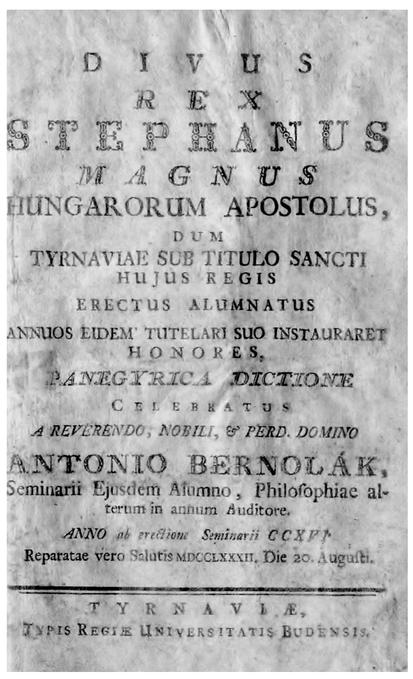

Titulný list panegyrickej (oslavnej) reči *Divus Rex Stephanus Magnus Hungarorum Apostolus... – Jasný Kráľ Štefan, veľký apoštol uhorský...*
Trnava : Tlačiareň Kráľovskej univerzity, 1782. 10 listov.

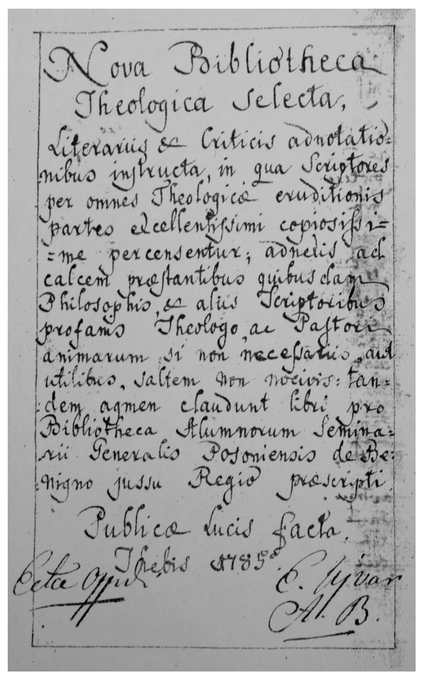

Rukopis diela *Nova Bibliotheca Theologica Selecta... – Nová vybraná bohoslovecká knižnica, bibliografia teologickej a inej literatúry, rozsiahla učebná pomôcka pre bohoslovcov*
Bratislava, 1785. 270 s.

Anton Bernolák vstúpil do našich národných dejín predovšetkým ako prvý kodifikátor slovenského spisovného jazyka v roku 1787. Pri jeho vývine a tvorbe sa opieral o vtedy známu jazykovednú literatúru, české gramatické príručky, slovníky, západoslovenskú jazykovednú a slovníkovú literatúru. Nadväzoval na staršie jazykovedné tradície, preberal ich, ďalej rozvíjal, spresňoval a dopĺňal. Vytvoril rozsiahle jazykovedné dielo nesmierneho významu, ktoré svedčilo o veľkom slovnom bohatstve nášho jazyka. Dnes je základným prameňom poznávania dejín slovenského spisovného jazyka. Bernolákovčina zanikla v polovici 19. storočia, keď ju nahradila štúrovčina, uzákonená v roku 1843 v Hlbokom.

Bernolák sústredil okolo seba bohoslovcov, ktorí si čoraz viac uvedomovali nevyhnutnú potrebu zaviesť do života jednotný spisovný jazyk a jeho následné používanie v náboženskej, osvetovej, školskej a kultúrnej výchove. Za pomoci viacerých spolupracovníkov, z ktorých bol známy iba Anton Kubica (* 1762 - † 1803), pripravili a vydali latinský spis *DIZERTÁCIA – Kritická filologická rozpráva o slovanských písmenách, o ich rozdelení, ako aj o prízvukoch* s pripojenou *Stručnou a zároveň ľahkou ORTOGRAFIOU slovenského jazyka (1787)*. Medzi Bernolákových spolužiakov patrili aj Slováci: Karol Akai z Hradného, Anton Baník z Ostrihomu, Štefan Bobkovič z Trnavy, Martin Galovič zo Bzovíka, Ján Kontil z Papradna, Juraj Krpelec z Krpelian, Anton Kubica zo Žiliny, Juraj Madunický z Ostrova, Alojz Schwartz z Rožňavy a Šimon Ševčík z Tvrdošína. Všetci sa stali aj členmi Slovenského učeného tovarišstva založeného v Trnave v roku 1792.

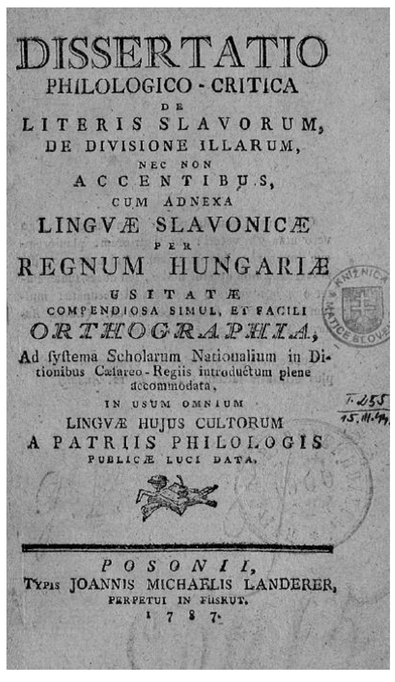

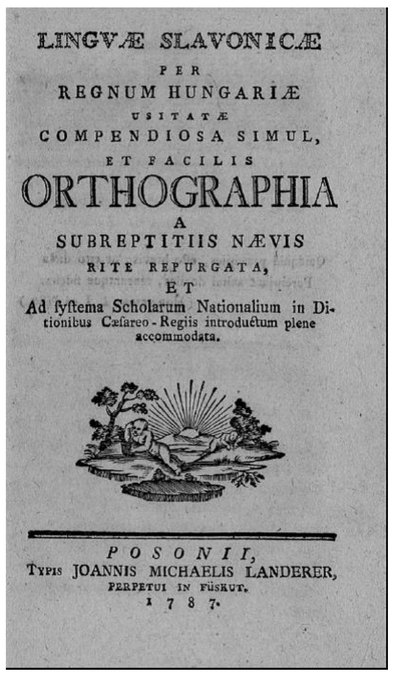

Titulný list diela ***D**ISSERTATIO Philologico - Critica De Literis Slavorum, De Divisione Illarum, Nec Non Accentibus, Cum Adnexa **L**ingvae Slavonicae Per Regnum Hungariae Usitatae Compendiosa Simul. Et Facili ORTHOGRAPHIA, Ad systema Scholarum Nationalium in Ditionibus Caesareo-Regiis introductum plene accommodata, In Usum Omnium Lingvae Hujus Cultorum a Patriis Philologis Publicae Luci Data – DIZERTÁCIA – Kritická filologická rozpráva o slovanských písmenách, o ich rozdelení, ako aj o prízvukoch,* ktorý vyšiel spolu s pripojenou *Stručnou a zároveň ľahkou ORTOGRAPHIOU slovenského jazyka používaného v Uhorskom kráľovstve – dôkladne očistená od vniknuvších kazov a celkom prispôsobená sústave národných škôl zavedenej v cisársko-kráľovských krajinách* (Ortografia vyšla aj samostatne).
Bratislava : Tlačiareň Jána Michala Landerera, 1787. 82 + 31 s.

Prvým pôsobiskom Antona Bernoláka bola obec **Čeklís** (dnešné Bernolákovo). Bol vymenovaný za kaplána a pôsobil tu od 7. 12. 1787 do 30. 6. 1791 po boku farára Jána Steinhübla. Vykonával pastoračné povinnosti, pri ktorých vedel dokonale využiť svoje jazykové znalosti. Kázal po slovensky, maďarsky a aj po nemecky. Okrem toho krstil, sobášil, pochovával, spovedal a vyučoval katechizmus. Popri tom pracoval na:

- učebnici *Grammatica Slavica… – Slovenská gramatika od Antona Bernoláka, prispôsobená sústave národných škôl v cisársko-kráľovských krajinách. Prvé vydanie v Panónii. Po drsných úderoch osudu vstávam lepší* (Bratislava, 1790. 312 s.). V roku 1817 vyšla v nemeckom preklade pod názvom *Slowakische Gramatik* (bola doplnená o *Zbierku slovenských prísloví)*,
- anonymnom polemickom obrannom spise *Toto maličké písmo má sa pánovi Anti-Fándlymu do geho wlastních ruk odewzdať,* v ktorom bránil Fándlyho a princípy novej spisovnej slovenčiny (Trnava, 1790. 58 s.),
- príručke *Etymológia vocum Slavicarum… – Etymológia slovenských slov, ustalujúca spôsob rozmnožovania slov odvodzovaním a skladaním* (Trnava, 1791. 160 s.), bola doplnená o tri dodatky *Slovenské názvoslovie z oblasti gramatiky a poetiky, Slovenské porekadlá, Slovenské názvy reálií s pripojenými latinskými, nemeckými a maďarskými ekvivalentami*)
- pripravovanom slovníku slovenského jazyka.

Bol v kontakte so slovenskými študentmi Generálneho seminára v Bratislave, ktorí založili *Societas excolandae linquae Slavicae (Spoločnosť na pestovanie slovenského jazyka) v roku 1789.*

V kronike obce Čeklís sa zachoval jeho citát ***“Len vtedy, keď pracujeme s láskou, nachádzame sa tu blaženými. A čo je práca s láskou? Je to ako súkno predané do vlastného srdca.”***

Kostol sv. Štefana kráľa v Bernolákove

Grafický portrét Antona Bernoláka
autor: A. Güntherová-Mayerová, 1938

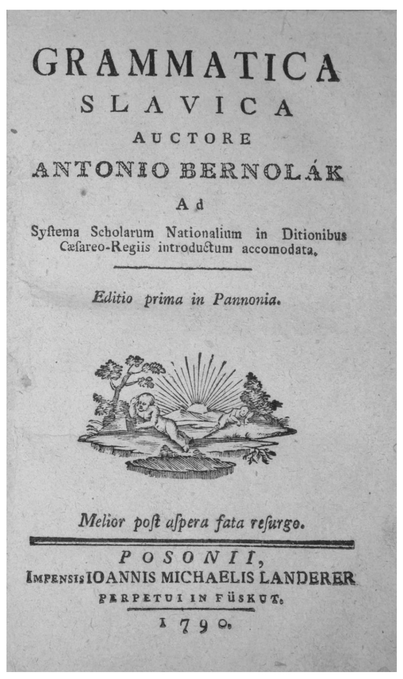

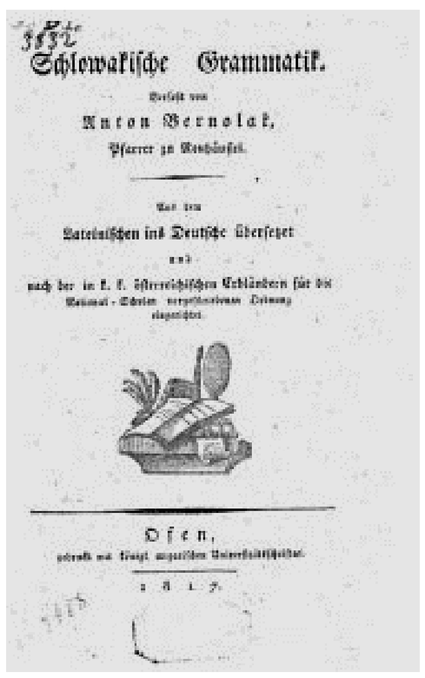

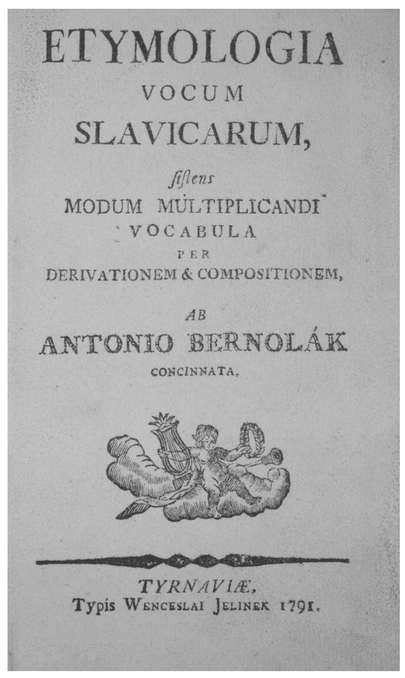

Titulné listy Bernolákových diel

Pomník Antona Bernoláka v Bernolákove
autor: Frico Motoška, 1937

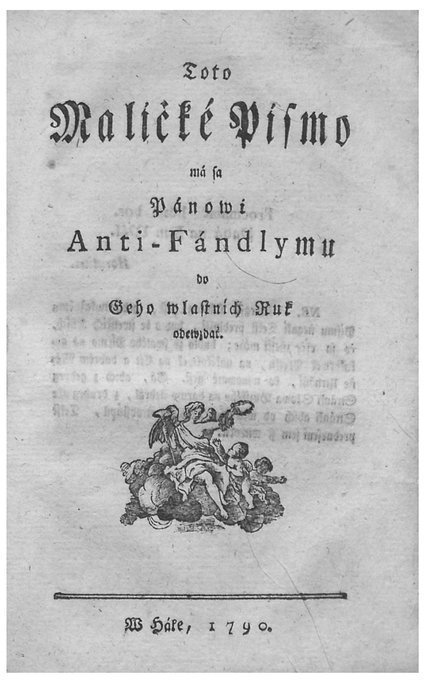

„Ne rod, ne pokolení, ne zemánstvo, ne bohatstvo človeka statečním robí, ale vlastné jeho dokonalosti a čnosti.“

„Nie rod, nie pokolenie, nie zemianstvo, nie bohatstvo človeka statočným robí, ale vlastné jeho dokonalosti a cnosti.“

Anton Bernolák

(text je reakciou na Bajzovu urážku Fándlyho pôvodu, zároveň vyjadrenie jeho osvietenského tolerančného postoja k prirodzenej rovnosti ľudí)

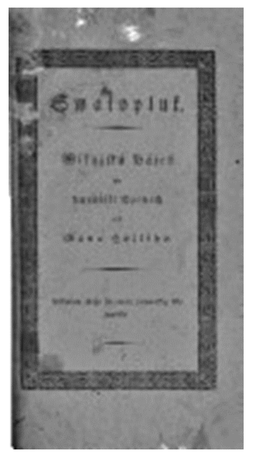

Ján Hollý a titulný list básne *Swatopluk*

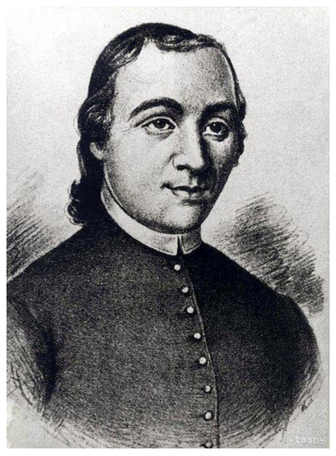

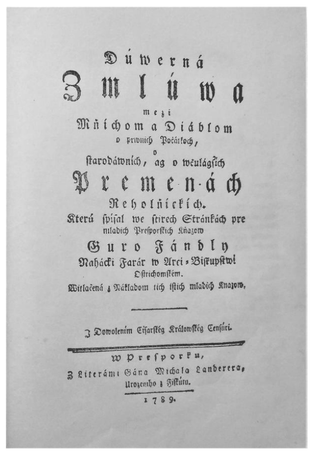

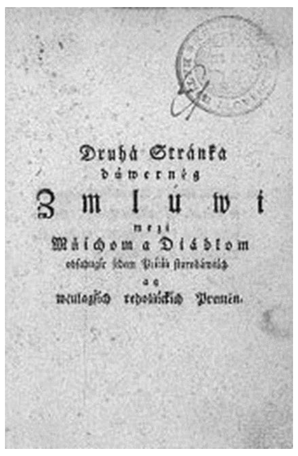

Juraj Fándly a titulný list *Dúwernej zmlúwi mezi……*

Národovci, spisovatelia a kňazi Juraj Fándly (*1750 Častá - † 1811 Doľany) a Ján Hollý (* 1785 Borský Mikuláš - † 1849 Dobrá Voda) patrili medzi generáciu bernolákovského hnutia - bernolákovej školy.

***D**úwerná zmlúwa mezi mníchom a diáblom* bola prvá tlačená kniha v Bernolákovej spisovnej slovenčine. Bratislava : Tlačiareň Jána Michala Landerera, 1789.

Hollého báseň *Swatopluk* bola básnickým skvostom spisovnej slovenčiny. Trnava : u Jána Jelínka, 1833.

Nádvorie Arcibiskupského vikariátu

Pomník Antona Bernoláka v Trnave, autor: Ján Koniarek, 1937

Zrod Slovenského učeného tovarišstva

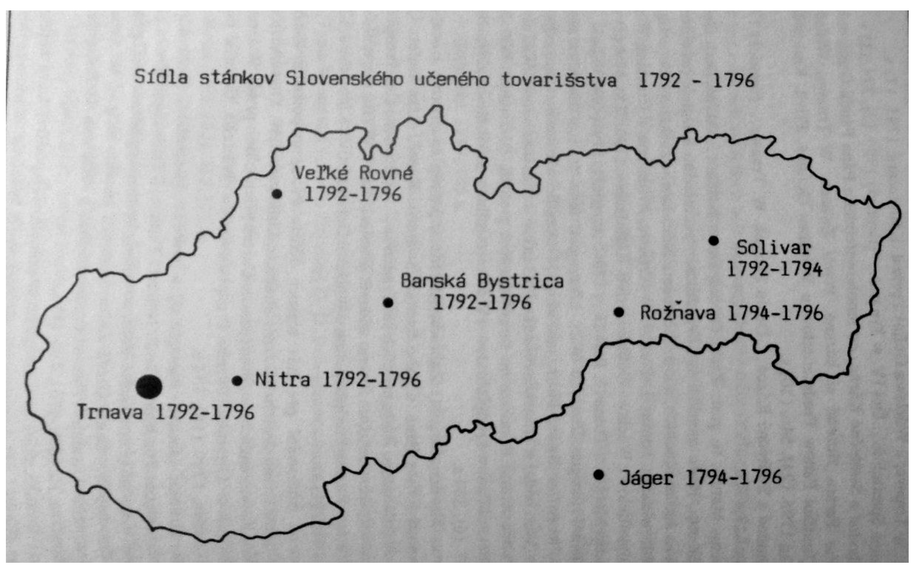

Po pôsobení v Čeklísi pokračoval v činnosti na Arcibiskupskom vikariáte v Trnave (1. 7. 1791 - 31. 5. 1797), kde zastával úrad kancelára a funkciu sekretára tajomníka vikariátu. Tri roky bol diecézny cenzor a archivár a istý čas aj prísažný notár ústrednej cirkevnej stolice. Zároveň pripravil do tlače:

- anonymný polemický spis *Ňečo o epigrammatéch, abebožto málorádkoch Gozefa Ignáca Bagzi, dolňodubowského Pána farára, oprawďiwím Slowákom k Uważowáňú predložené* (Žilina, 1794. 36 s.),
- kázeň *O wážnosťi a ucťivosťi stawu kňezkého. Príhodná kázeň, kteru pri Obeťe Mši Swatég od Dwogicťihodného P. Gozefa Kunsta w Kostoľe horňoorešánském Dňa 11ho Rígňa R. 1795 poprwe wibawowanég predpoweďel Mnohowelební Pán Anton Bernolák, pri Trnawském Arcibiskupa Ostrihomského Námestňíckém Úraďe Kancelár (*Trnava : Vytlačené u Wáclawa Jelínka, 1795. 17 s.),
- *Katechizmus z otázkami a odpoweďami k wynaučowáňú kraginského mládeži (*Trnava : Tlačiareň Kráľovskej univerzity, 1796. 157 s.),
- prvú časť *Slowára...* a napísal *k nemu predhovor.* K jeho vytlačeniu však z finančných dôvodov nedošlo.

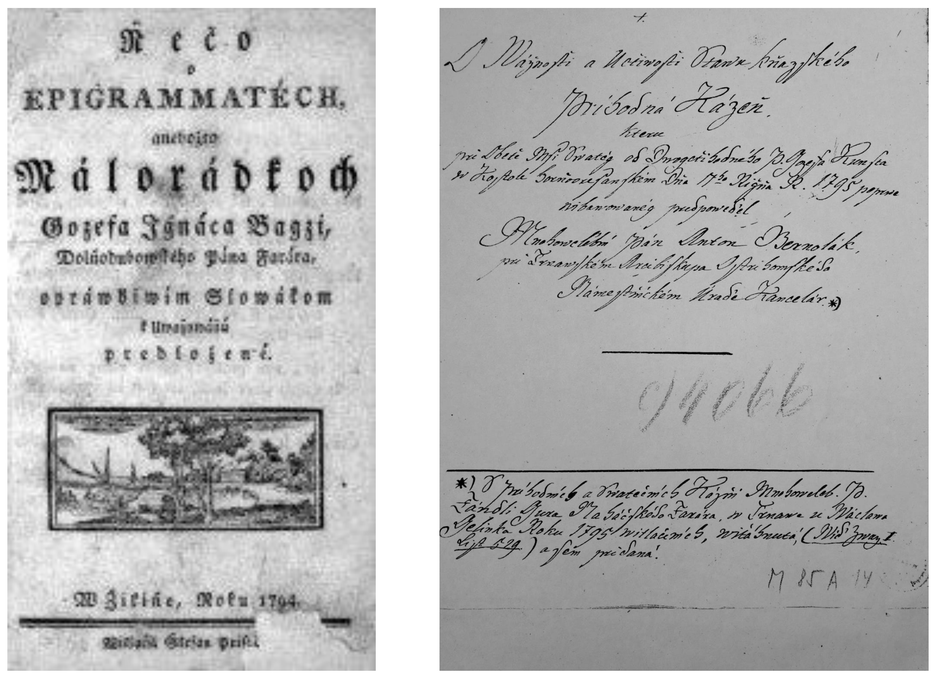

Ňečo
o
EPIGRAMMATÉCH,
anebožto
Málorádkoch
Gozefa Ignáca Bagzi,
Dolňodubowského Pána Farára,
oprawdiwím Slowákom
k Uważowáňú
predložené.

W Žilině, Roku 1794.

Titulné listy diel Antona Bernoláka

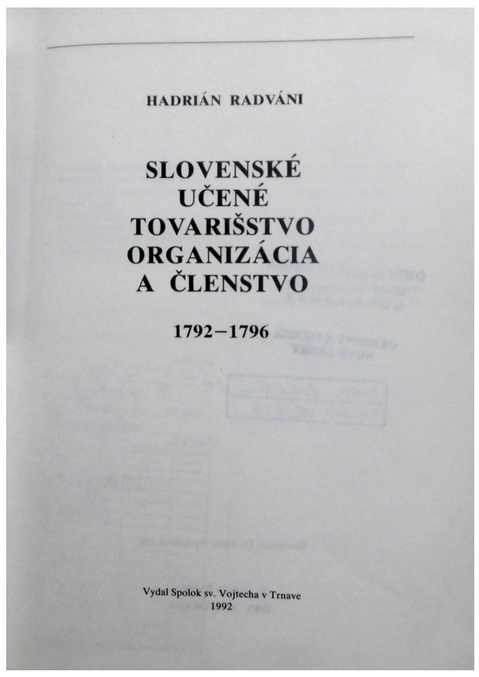

HADRIÁN RADVÁNI

SLOVENSKÉ
UČENÉ
TOVARIŠSTVO
ORGANIZÁCIA
A ČLENSTVO

1792–1796

Vydal Spolok sv. Vojtecha v Trnave
1992

Titulný list knihy

Anton Bernolák patril medzi hlavných iniciátorov a spoluzakladateľov literárno-vydavateľského spolku *Slovenské učené tovarišstvo* (1792-1796), ktoré malo hlavné sídlo v Trnave a stánky po celom Slovensku. Zjednocovalo slovenskú inteligenciu a duchovenstvo v boji o pozdvihnutie národného a kultúrneho povedomia národa. Spolok sa zaslúžil o vydanie diel v pôvodnom slovenskom jazyku, preklady latinskej a nemeckej náboženskej literatúry.

Na slovo Bernoláka hlavy zdvihli
Slováci, aby své umení pozdvihli,
aby svoj národ krásili písmámi
a svu chválu rozmnožili s knihámi,
vystavili Tovarišstvo učené
v Trnave, v hlavném stánku založené.

(báseň *Slovenského národu duchovenstvu* od Jozefa Valentíniho (1796) prepracovaná Jurajom Fándlym (1800) pod názvom *Chválospev o Učeném slovenském tovarišstvu*)

Anton Bernolák
autor: Ján Hrdlička, 1895, perokresba

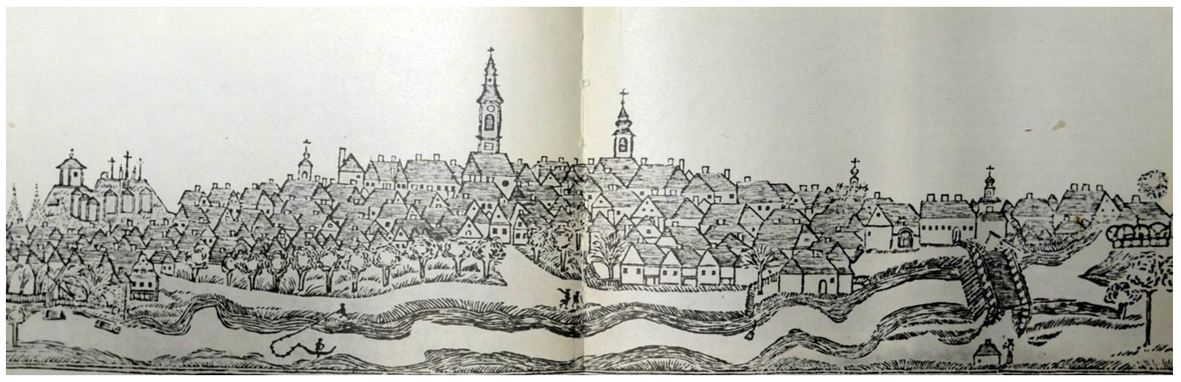

Nové Zámky v prvej polovici 19. storočia

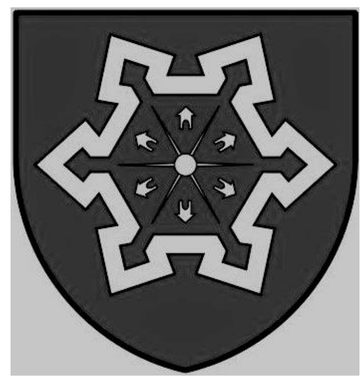

Erb mesta Nové Zámky

Anton Bernolák v roku 1797 úspešne zvládol konkurz o miesto na Farskom úrade v Nových Zámkoch. Na základe poverenia arcibiskupa Jozefa Baťána bol 29. 4. 1797 uvedený do úradu, 3. 5. slávnostne predstavený a 5. 5. menovaný generálnym vikárom Jozefom Viltom za správcu fary, vicearcidiakona novozámockého vidieckeho dekanátu (novozámocký cirkevný okres). Pod jeho správu patrilo 24 farností: Nové Zámky, Bánov, Bajč, Dlhá nad Váhom, Dolný Jatov, Dvorníky, Komjatice, Kráľová nad Váhom, Milanovce, Mojmírovce, Mojzesovo, Neded, Palárikovo, Selice, Šaľa, Šintava, Šoporňa, Šurany, Trnovec nad Váhom, Tvrdošovce, Veľký Cetín, Veľký Lapáš, Vinodol, Vlčany. Od roku 1804 bol dekanom dolného okresu a spravoval 14 farností: Nové Zámky, Bánov, Bajč, Komjatice, Milanovce, Mojmírovce, Mojzesovo, Palárikovo, Šurany, Veľký Cetín, Veľký Kýr, Veľký Lapáš, Veľké Janíkovce a Michal nad Žitavou. Do Nových Zámkov prišiel 1. 6. 1797 a pôsobil tu až do svojej smrti, do 15. 1. 1813. Prežil tu viac ako 15 rokov. Stal sa zároveň správcom Mestskej hlavnej školy a učiteľom náboženstva.

Nové Zámky boli privilegovaným arcibiskupským mestom a veriaci mali za povinnosť pravidelne odvádzať poplatok – šestnástok. Namiesto toho Antonovi Bernolákovi vyplácali 221 zlatých, celkový jeho peňažný príjem predstavoval 760 zlatých. Z tejto sumy sám musel vydržiavať jedného kaplána, ktorý ho stál celkom 150 zlatých. Žilo tu okolo 5300 obyvateľov, prevažne maďarskej, nemeckej a slovenskej národnosti a katolíckeho vierovyznania. V roku 1789 bolo napočítaných 720 domov.

Rímskokatolícky farský Kostol
Povýšenia sv. Kríža
v Nových Zámkoch, 1930

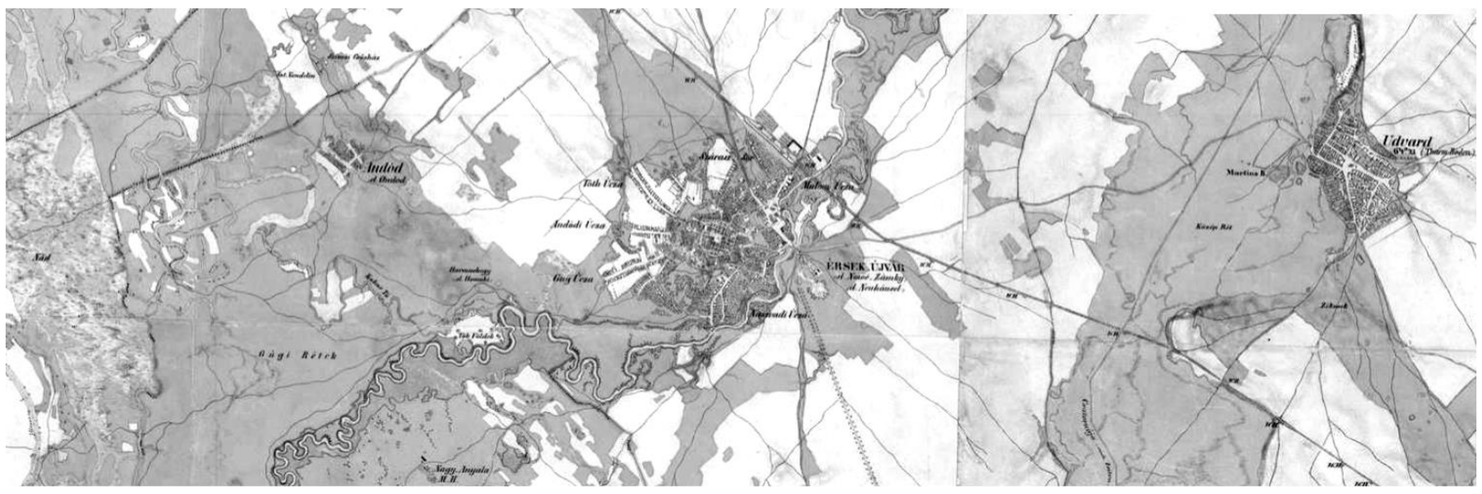

Mapa - Nové Zámky a okolie (*Druhé vojenské mapovanie 1819-1869)*

Anton Bernolák si svoje náboženské povinnosti vykonával za pomoci dvoch kaplánov, pátrov františkánov, kňazov a kaplánov z okolitých farností. Tiež mu pomáhali cirkevní kurátori z radov novozámockých mešťanov. Okrem náboženských povinností zabezpečoval presadenie nariadení vrchnosti nielen do svojej farnosti, ale aj do okolitých farností, patriacich pod správu novozámockého dekanátu. Organizoval zbierky pomoci pre trpiacich, napoleonské vojsko, bránil farské práva, zveľaďoval a opravoval faru i farské hospodárstvo, duchovne sa staral o dva mestské chudobince a zároveň riadil mestskú školu a vyučoval náboženstvo. Jeho zásluhou bola trojtriedna mestská škola znovu rozšírená o štvrtú triedu (1808), v ktorej sa žiaci oboznamovali aj so základmi latinského jazyka. V tých časoch do školy chodilo okolo 250-330 žiakov.

Náboženské diela napísané počas novozámockého pôsobenia:

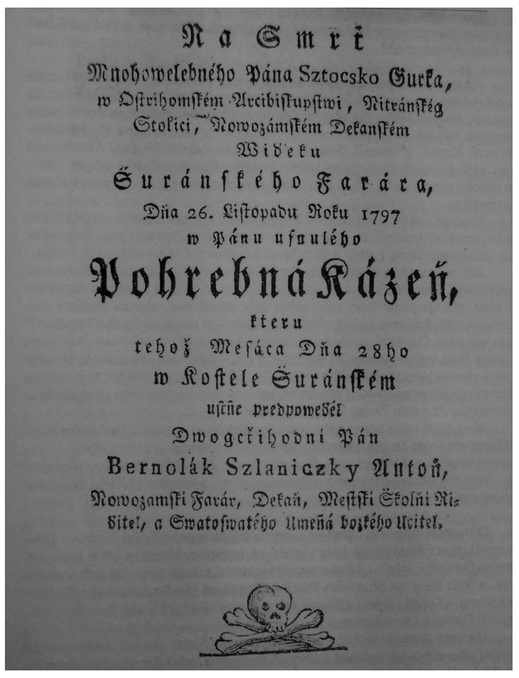

Titulný list pohrebnej kázne
Trnava : Tlačiareň Václava Jelínka, 1803. 20 s.

Sztocsko Jurko bol farárom v Komjaticiach a v Šuranoch (1764-1797), kde zomrel a bol aj pochovaný.

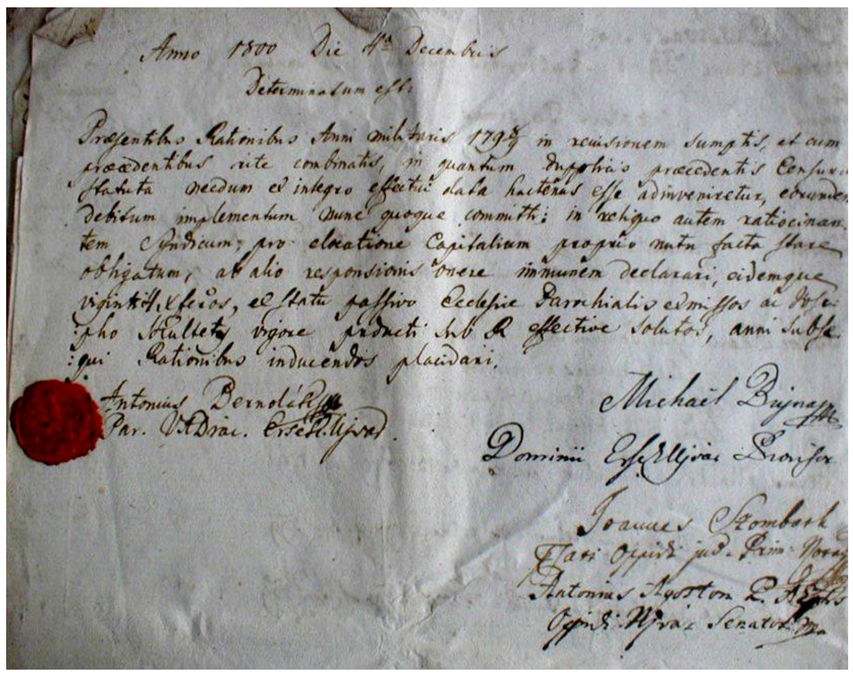

Revízna správa o príjmoch a výdavkoch novozámockej farnosti z roku 1798

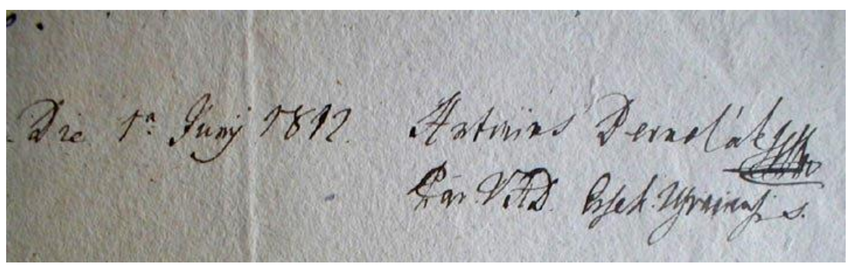

Podpis Antona Bernoláka

Budova farského úradu v Nových Zámkoch,
bronzová busta a pamätná tabuľa A. Bernoláka
na stene budovy,
autor: Jaroslav Gubric, odhalenie 20.10.1991

Titulný list latinskej uvítacej reči
Komárno : Vytlačené u vdovy Weinmüllerovej, 1809

***R**eč A. Bernoláka, farára a vicearchidiakona novozámockého, ktorou pozdravil najvznešenejšieho a najctihodnejšieho pána Karola Ambroza, knieža dedičných kráľovstiev Čiech a Uhorska, arcivojvodu rakúskeho, arcibiskupa ostrihomského, primáša uhorského a urodzeného legáta apoštolskej stolice…*

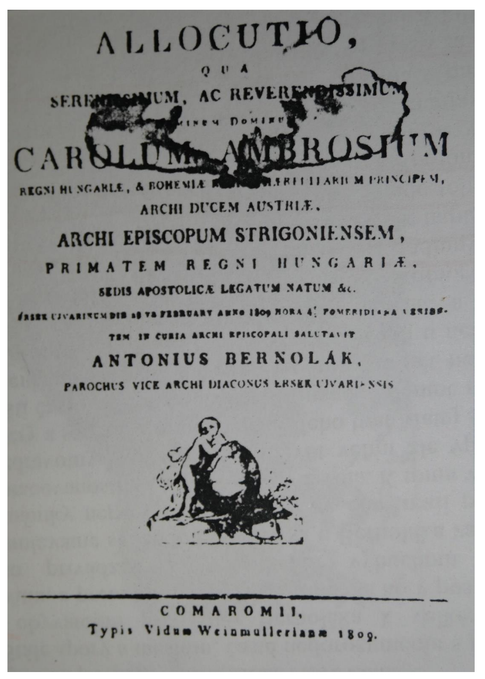

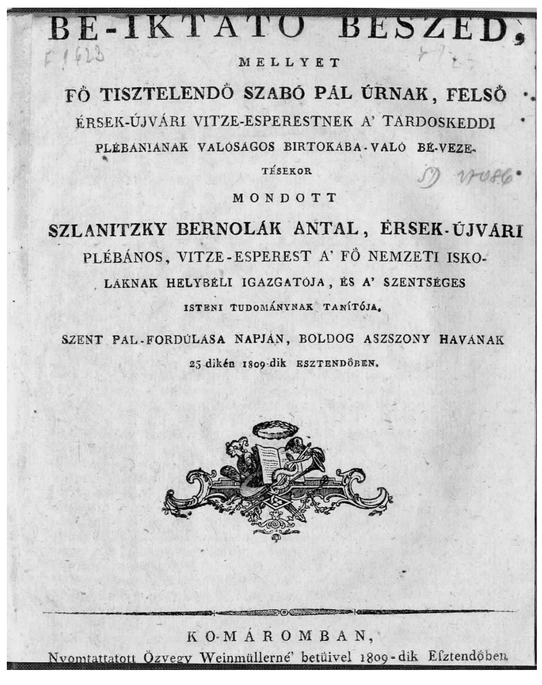
BE-IKTATÓ BESZÉD,
MELLYET
FŐ TISZTELENDŐ SZABÓ PÁL ÚRNAK, FELSŐ
ÉRSEK-ÚJVÁRI VITZE-ESPERESTNEK A' TARDOSKEDDI
PLÉBÁNIÁNAK VALÓSÁGOS BIRTOKÁBA-VALÓ BE-VEZE-
TÉSEKOR
MONDOTT
SZLANITZKY BERNOLÁK ANTAL, ÉRSEK-ÚJVÁRI
PLÉBÁNOS, VITZE-ESPEREST A' FŐ NEMZETI ISKO-
LÁNAK HELYBÉLI IGAZGATÓJA, ÉS A' SZENTSÉGES
ISTENI TUDOMÁNYNAK TANÍTÓJA,
SZENT PÁL-FORDÚLÁSA NAPJÁN, BOLDOG ASZSZONY HAVÁNAK
25 dikén 1809-dik ESZTENDŐBEN.
KOMÁROMBAN,
Nyomtattatott Özvegy Weinmüllerné' betűivel 1809-dik Esztendőben.

Titulné listy náboženských diel napísaných počas novozámockého pôsobenia:

Uvádzacia reč, ktorú predniesol Anton Bernolák Szlaniczky... dôstojnému pánovi Pálovi Szabóovi, vicearchidiakonovi Horných Nových Zámkov pri skutočnom uvedení za správcu tvrdošovského farského úradu...
Komárno : Vytlačené u vdovy Weinmüllerovej, 1809. 12 s.

Pohrebná reč, ktorú predniesol Anton Bernolák Szlaniczky... nebohému dôstojnému pánovi Jósefovi Horváthovi, tvrdošovskému farárovi a vicearchidiakonovi Horného novozámockého dekanátu nad pohrebom...
Komárno : Vytlačené u vdovy Weinmüllerovej, 1809. 7 s.

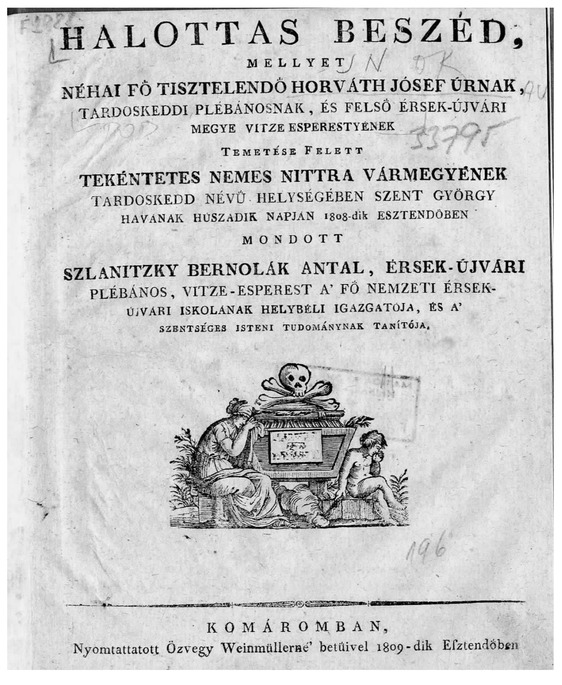
HALOTTAS BESZÉD,
MELLYET
NÉHAI FŐ TISZTELENDŐ HORVÁTH JÓSEF ÚRNAK,
TARDOSKEDDI PLÉBÁNOSNAK, ÉS FELSŐ ÉRSEK-ÚJVÁRI
MEGYE VITZE ESPERESTYÉNEK
TEMETÉSE FELETT
TEKÉNTETES NEMES NITTRA VÁRMEGYÉNEK
TARDOSKEDD NEVŰ HELYSÉGÉBEN SZENT GYÖRGY
HAVÁNAK HUSZADIK NAPJÁN 1808-dik ESZTENDŐBEN
MONDOTT
SZLANITZKY BERNOLÁK ANTAL, ÉRSEK-ÚJVÁRI
PLÉBÁNOS, VITZE-ESPEREST A' FŐ NEMZETI ÉRSEK-
ÚJVÁRI ISKOLÁNAK HELYBÉLI IGAZGATÓJA, ÉS A'
SZENTSÉGES ISTENI TUDOMÁNYNAK TANÍTÓJA,
KOMÁROMBAN,
Nyomtattatott Özvegy Weinmüllerné' betűivel 1809-dik Esztendőben

Anton Bernolák počas novozámockého kňazského pôsobenia dokončil päťjazyčný slovník *SLOWÁR SLOWENSKÍ, ČESKO – LATINSKO – ŇEMECKO – UHERSKÍ : SEU LEXICON SLAVICUM BOHEMICO – LATINO-GERMANICO – UNGARICUM* – obdivuhodné normotvorné lexikografické dielo, ktoré dopísal v roku 1808. Prvá časť bola pripravená do tlače už v roku 1796, ale z dôvodu nedostatku financií sa tlač odložila a ani opakovaný pokus v roku 1799 nevyšiel. Vyzbierané finančné čiastky boli vrátené predplatiteľom. Pracoval na ňom 22 rokov (1786-1808). Slovník bol sedemkrát obnovený a prepísaný za pomoci kaplána Antona Ribu a františkánov: Ambrosia a Šimka. Do úvodu slovníka napísal:

„Keby som bol sudcom a mal by som niekoho odsúdiť na smrť, zmenil by som výrok smrti na príkaz písať slovníky“.

Týmito slovami naznačil namáhavú prácu, ktorú musel vynaložiť pri jeho tvorení. Vyšiel dvanásť rokov po jeho smrti, doplnený o 6. zväzok – *REPERTORIUM LEXICI SLAVICI-BOHEMICO-LATINO-GERMANICO-UNGARICI AB AUCTORE ANTONIO BERNOLÁK NOBILI PANNONIO SZLANICZENSI ELABORATI IN LINGVIS UNGARICA, LATINA ET GERMANICA PRO COMMUNI HARUM LINGVARUM USU CONFECTUM*, zásluhou kanonika Juraja Palkoviča, ktorý ho upravil a doplnil. Bol vytlačený v rokoch 1825-1827 v Budíne (Maďarsko) v Kráľovskej univerzitnej tlačiarni v celkovom rozsahu 5303 strán: I. zväzok (A-J), 848 s.; II. Zväzok (K-N), 913 s.; III. zväzok (O-P), 917 s.; IV. zväzok (R-U), 877 s.; V. zväzok (W-Z), 887 s.; VI. zväzok (Repertorium), 862 s.

Slowár Slowenski
Czesko-Latinsko-Niemecko-Uherski:
SEU
LEXICON SLAVICUM
BOHEMICO-LATINO-GERMANICO-UNGARICUM
AUCTORE
ANTONIO BERNOLÁK
TOMUS I.
A—J.
BUDAE,

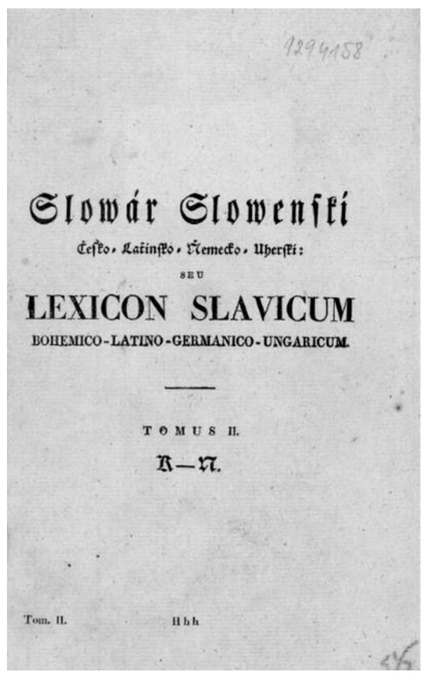
Slowár Slowenski
Czesko-Latinsko-Niemecko-Uherski:
SEU
LEXICON SLAVICUM
BOHEMICO-LATINO-GERMANICO-UNGARICUM.
TOMUS II.
K—N.
Tom. II. Hhh

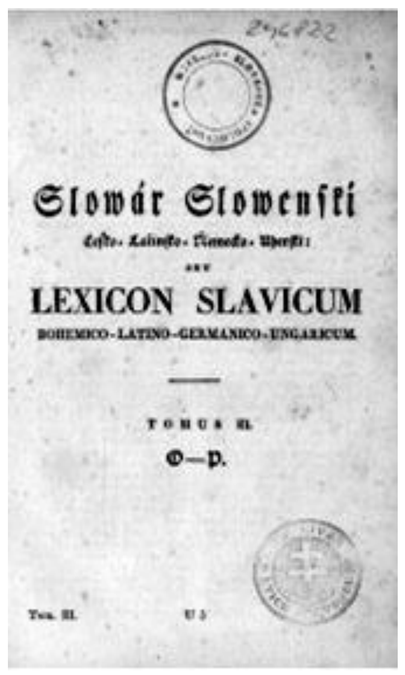
Slowár Slowenski
Czesko-Latinsko-Niemecko-Uherski:
SEU
LEXICON SLAVICUM
BOHEMICO-LATINO-GERMANICO-UNGARICUM.
TOMUS III.
O—P.
Tom. III. U 3

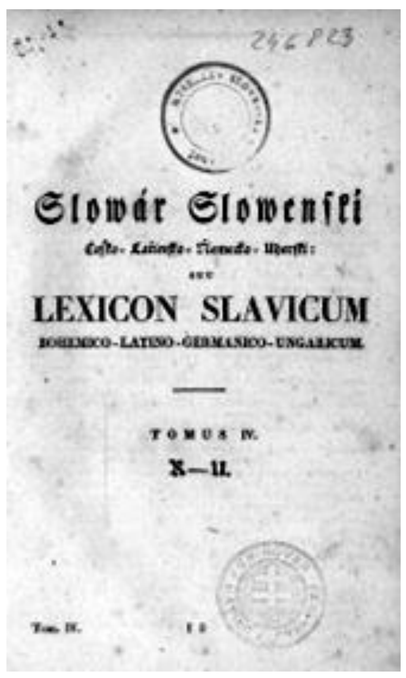
Slowár Slowenski
Czesko-Latinsko-Niemecko-Uherski:
SEU
LEXICON SLAVICUM
BOHEMICO-LATINO-GERMANICO-UNGARICUM.
TOMUS IV.
R—U.
Tom. IV. I 3

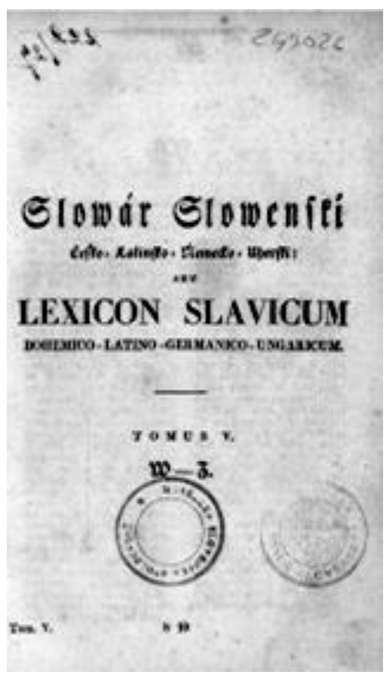
Slowár Slowenski
Czesko-Latinsko-Niemecko-Uherski:
SEU
LEXICON SLAVICUM
BOHEMICO-LATINO-GERMANICO-UNGARICUM.
TOMUS V.
W—Ž.
Tom. V. S 33

REPERTORIUM
LEXICI
SLAVICI-BOHEMICO-LATINO-
GERMANICO-UNGARICI
AB AUCTORE
ANTONIO BERNOLÁK
NOBILI PANNONIO SZLANICZENSI ELABORATI
IN
LINGVIS UNGARICA, LATINA ET GERMANICA
PRO COMMUNI HARUM LINGVARUM USU
CONFECTUM
TOMUS VI.
BUDAE

Juraj Palkovič
* 1763 Veľké Chlievany
† 1835 Ostrihom (Maďarsko)

národnokultúrny dejateľ, prekladateľ,
cirkevný hodnostár

Anton Bernolák svoju životnú púť dokonal 15. januára 1813 v Nových Zámkoch. Zomrel počas holenia na srdcovú mŕtvicu. Mal 51 rokov. K jeho skorému odchodu z pozemského života prispeli - namáhavá práca, rodinné a pracovné problémy, no aj požiar, ktorý vypukol v meste 9. mája 1810. Prišiel o značnú časť svojho i cirkevného hmotného majetku. Poškodená bola fara a v nej nachádzajúca sa knižnica, priľahlé hospodárske budovy, kostol. Pochovaný bol 18. januára 1813 na Cintoríne Svätej Trojice. Cintorín v roku 1890 zanikol. Vďaka vtedajšiemu farárovi Jánovi Fabiánovi boli telesné pozostatky Antona Bernoláka, farára Štefana Laura a mecenáša Michala Flengera prevezené a uložené do spoločného hrobu vykopaného po ľavej strane Kaplnky Najsvätejšej Trojice.

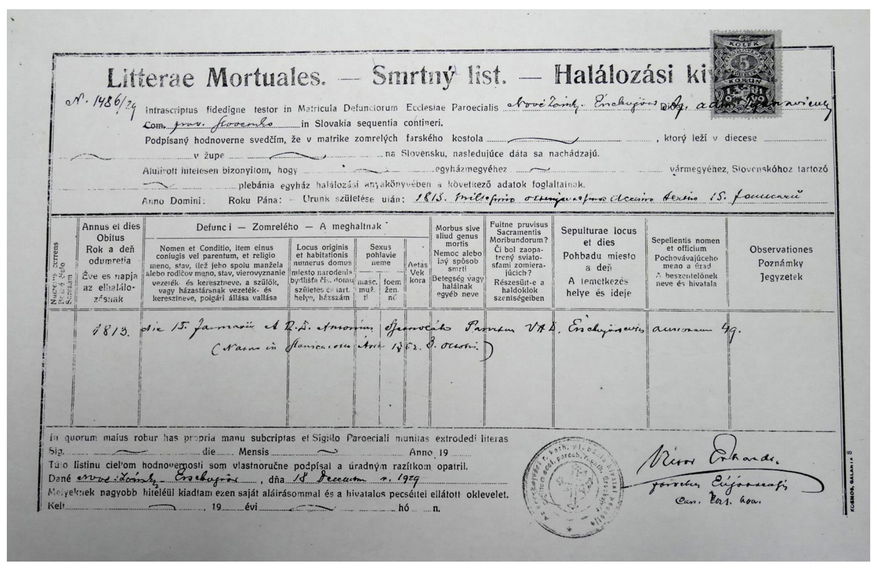
Litterae Mortuales. — Smrtný list. — Halálozási ki
Intrascriptus fidelidigne testor in Matricula Defunctorum Ecclesiae Paroecialis
Com. prov. Slovensko in Slovakia sequentia contineri.
Podpísaný hodnoverne svedčím, že v matrike zomrelých farského kostola
v župe na Slovensku, nasledujúce dáta sa nachádzajú.
Alulirott hiteles bizonyitom, hogy egyházmegyéhez vármegyéhez, Slovenskóhoz tartozó
plebánia egyház halálozási anyakönyvében a következő adatok foglaltatnak.
Anno Domini: Roku Pána: Urunk születése után:
Annus et dies Obitus Rok a deň odumretia Éve es napja az elhalálozásnak
Defunci — Zomrelého — A meghaltnak
Nomen et Conditio, item eius coniugis vel parentum, et religio meno, stav, ilež jeho spolu manžela alebo rodičov mgno, stav, vierovyznanie vezerék. és keresztneve, a szülők, vagy házastársnak vezeték- és keresztneve, polgári állása vallása
Locus originis et habitationis numerus domus miesto narodenia alebo bydliska čís. domu születés és tart. hely, házszám
Sexus pohlavie neme
Aetas Vek kora
Morbus sive illud genus mortis Nemoc alebo iný spôsob smrti Betegség vagy halálnak egyéb neve
Fuitne pruvisus Sacramentis Moribundorum? Či bol zaopatrený svätostami zomierajúcich? Részesült-e a haldoklók szentségeiben
Sepulturae locus et dies Pohbadu miesto a deň A temetkezés helye és ideje
Sepelientis nomen et officium Pochovávajúceho meno a úrad A beszentelőnek neve és hivatala
Observationes Poznámky Jegyzetek
1813. die 15. Januarii ad R.D. Antonium Bernolák Parochum V.h. Érsekújvariensis sepultus fuit.
In quorum maius robur has propria manu subscriptas et Sigillo Paroeciali munitas extrodedi literas
Sig. die Mensis Anno 19
Túlo listinu cieľom hodnovernosti som vlastnoručne podpísal a úradným razítkom opatril.
Dané dňa 18. Decembra r. 1929
Melyeknek nagyobb hitelűül kiadtam ezen saját aláírásommal és a hivatalos pecsétjei ellátott oklevelet.
Kelt 19 évi hó n.
Mitt. Erkardt.
farský Dějepisec
Cur. Vat. hon.

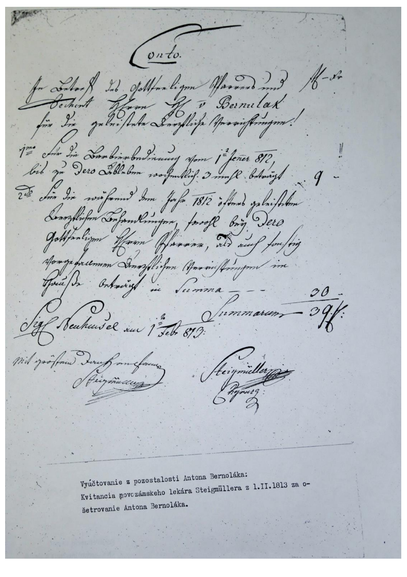
Conto.
Kvitancia gvvzámskeho lekára Steigmüllera z 1.II.1813 za o-
šetrovanie Antona Bernoláka.

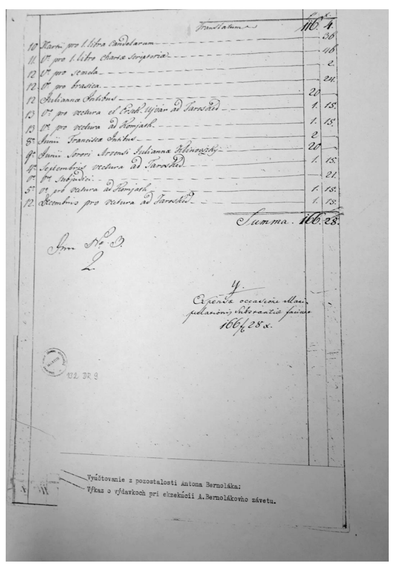
Vyšetrovanie z pozostalosti Antona Bernoláka:
Výkaz o výdavkoch pri exhumácii A.Bernolákovho ostatku.

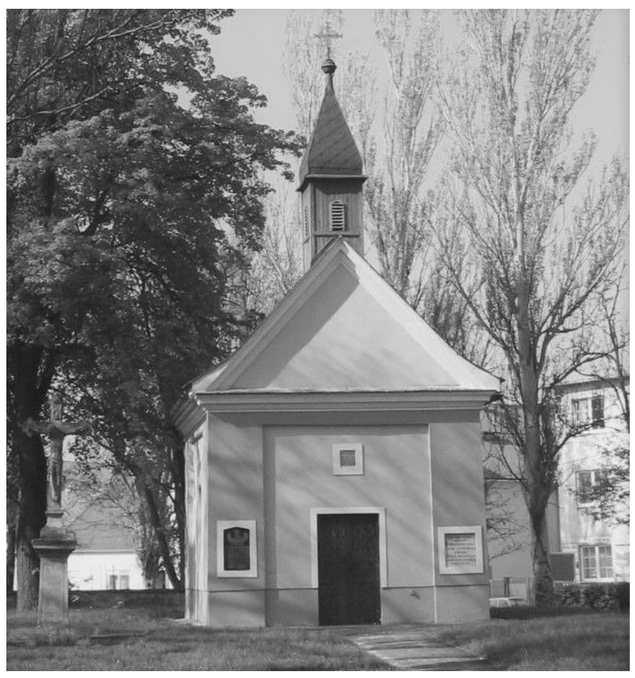

Kaplnka Najsvätejšej Trojice a nápisy na tabuliach umiestnených na múre kaplnky. Miesto uloženia označuje mramorová tabuľa s maďarským nápisom, ktorý v preklade znie: *Na ľavej strane tejto kaplnky v spoločnom hrobe odpočívajú farári Anton Bernolák † 15. jan. 1813, Štefan Lauro 10. febr. 1814 a Michal Flenger 21. apríl 1825, zakladateľ dievčenského ústavu nesúceho jeho meno. Modlime sa za nich!* Nad vchodom do kaplnky je nápis v maďarskom jazyku, ktorý uvádzame v slovenskom preklade *Trojjedinému Bohu na slávu.* Jakub Škultéty 1722.

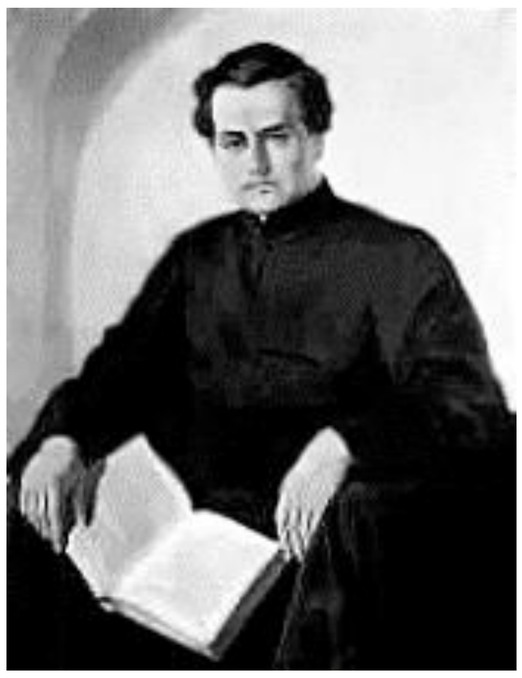

Portrét Antona Bernoláka s knihou v ruke

Objavenie farskej knižnice, archívu a knižnice Antona Bernoláka na povale rímskokatolíckeho farského Kostola Povýšenia svätého Kríža v Nových Zámkoch šurianskym kňazom a dekanom Karolom Markovičom 13. apríla 1961 znamenalo v našich dejinách poznania veľký význam. Objaviteľ, uvedomujúc si význam nálezu, si prizval na pomoc knihovedca a bibliografa Vševlada Jozefa Gajdoša, aby spísali a skatalogizovali torzo nálezu. Pri spisovaní objavu im pomáhal Vendelín Laca, absolvent súčasnej Piaristickej spojenej školy sv. Jozefa Kalazanského v Nitre. Nachádzali sa tu rukopisy Antona Bernoláka, päťjazyčný Slowár..., inventár kníh farskej knižnice a knižnice Bernoláka, knihy pochádzajúce z knižnej pozostalosti bývalých novozámockých farárov, archívne dokumenty farskej a pastoračnej agendy, osobné Bernolákove písomnosti, medzi nimi aj *Závet (testament) Antona Bernoláka,* ktorý napísal 9. decembra 1809 na fare v Nových Zámkoch, v prítomnosti svedkov: kaplána Michala Horvátha, profesora Ambróza Rettiga, organistu Jozefa Mikeša, profesorov – Filipa Szomolányiho, Martina Delyiho a Jozefa Lankotzyho. Bol napísaný po latinsky na troch stranách, štvrtá strana potvrdzuje platnosť testamentu, sú na nej vlastnoručné podpisy svedkov a miesta pečate.

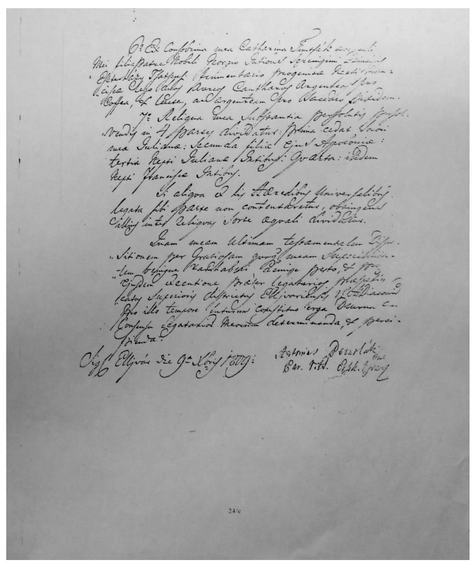

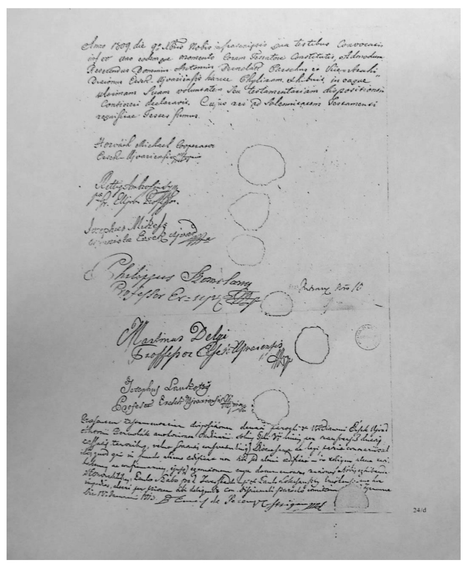

Tretia a štvrtá strana Bernolákovho závetu

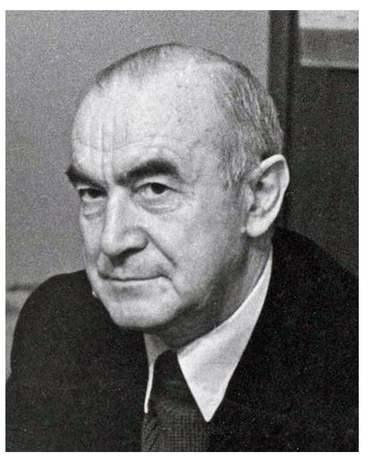

Karol Markovič
* 1912 Michal nad Žitavou
† 1978 Šurany

kňaz, dekan, historik

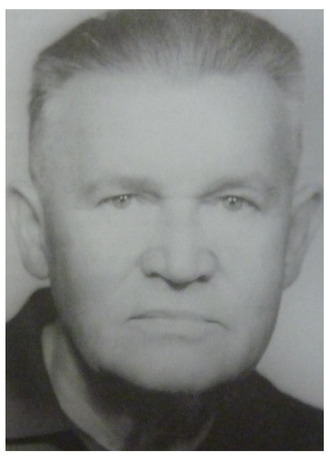

Vševlad Jozef Gajdoš
* 1907 Maňa
† 1978 Bratislava, pochovaný v Mani

františkán, pedagóg, knihovedec, bibliograf, historik

Socha Antona Bernoláka v Nových Zámkoch
autor: Jozef Pospíšil, 1937

Zobrazuje Bernoláka ako zrelého muža v kňazskom rúchu a dlhom rozhalenom kabáte s vykročenou ľavou nohou, v pravej drží symbolické brko a v ľavej knihu. Stojí na podstavci zo žuly bez sokla s nápisom A. Bernolák z plastických bronzových písmen.

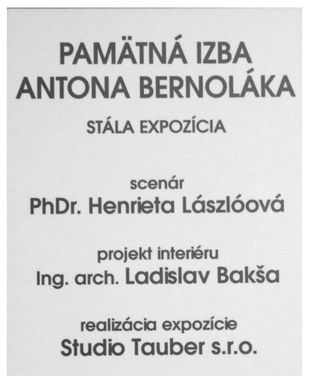

Zásuvková skriňa Antona Bernoláka, informačné tabule a bronzová busta od Tibora Kaveckého zhotovená v roku 1993 sú súčasťou Pamätnej izby Antona Bernoláka, stálej expozície v Múzeu Jána Thaina v Nových Zámkoch

Expozícia Anton Bernolák, ktorú zostavila a realizovala Knižnica Antona Bernoláka v Nových Zámkoch, prezentuje celoživotnú dráhu Antona Bernoláka, od jeho narodenia až po jeho smrť. Zameriava sa na jeho pôvod, rodinu, štúdiá, kňazskú vysviacku, pôsobiská, náboženskú, školskú a jazykovednú prácu, diela, písomnosti, dokumenty, pamiatky a pocty, ktoré mu právom prináležia. Anton Bernolák sa stal celonárodne významnou a uznávanou osobnosťou, o to významnejšou osobnosťou miest, kde pôsobil a zanechal tam plody svojej práce. Do slovenských dejín sa zapísal ako prvý kodifikátor spisovnej slovenčiny.